

Oktober 2024 – nummer 10

Wij Zêeuwen

E-magazine van KBO-Zeeland

KBO-Zeeland werkt samen met KBO-Brabant

P. 18

“En dan heb je
360 graden schitterend
uitzicht ...”

P. 11

“Als we over spiritualiteit
spreken is liefde misschien
wel de kern”

P. 23

”Mantelzorgers zijn
onmisbaar; zij staan dag
en nacht klaar”

P. 28

“Zoek je een Zeeuwse
voorouder, een gedetineerde,
een opvarende?”

EEN DAG WOONSHOPPEN 50.000 M² WONEN EN SLAPEN

Met meer dan 500 merken en 40 woonwinkels onder één dak creëren we samen het interieur van je dromen!

Laat je inspireren in onze sfeervolle Woonboulevard met de nieuwste woontrends. Onze adviseurs staan voor je klaar.

Gratis koffie in onze Brasserie by Bouman tegen inlevering van deze advertentie.

Wij sponsoren in 2024 de uitgaven van KBO 'Wij Zêeuwen'

woonboulevard **XXL**
POORTVLIET
Wij zijn wonen

Paasdijkweg 33 Poortvliet | 0166 619100 | info@wbpoortvliet.nl
woonboulevardpoortvliet.nl

Openingstijden

Di - Do: 10.00 - 17.30 | Vr: 10.00 - 21.00
Za: 10.00 - 17.00 | Zo - Ma: gesloten

Bij koninklijke beschikking
Hofleverancier
Bouman-Potter B.V.

**+ 35 MINUTEN RIJDEN VANAF
ROTTERDAM, BREDA EN ANTWERPEN**

Inhoud 1 oktober 2024

3 Van de redactie

Activiteit KBO-Zeeland

4 KBO-reis naar Normandië

Rubriek 'Kunst in Zeeland'

6 Miens van Citters

KBO-Zeeland

9 Lezersonderzoek
'Rouwen achter de voordeur'

Activiteit afdeling

10 Bowlen bij de Bourgondiër

Column Ton Roumen

11 Wat is spiritualiteit?

Beelden in beeld

12 Johannis de Rijke

Activiteit afdeling

15 Op reis naar d'n Overkant

Rubriek 'Een rugzak vol tradities'

16 Dierendag

Rubriek 'Natuur in Zeeland'

18 Genieten bij het entreepunt Oesterput

Activiteit afdeling

21 Een dag op pad

Scheppingsverhalen (3)

22 De Zuni-Indianen

Activiteit afdeling

25 Vitaliteitsdag op Schouwen-
Duiveland

Algemeen

26 Wees gegroet Maria ...

Wat verhalen vertellen

28 Het Vrouweputje

Algemeen

31 De dag van de Mantelzorg

Activiteit afdeling

32 Fietsen in de omgeving van Hulst

Lees- en/of Kijktips / Algemeen

33 Zeeuwen gezocht
Colofon

6

10

16

22

26

Van de Redactie

Beste lezers,

De oplettende lezer heeft het ongetwijfeld al opgemerkt. Sinds de vorige uitgave staat op de laatste pagina van Wij Zêëuwen een nieuw rubriekje, genaamd lees- en/of kijktips.

Op het eind van die rubriek doet de redactie de oproep aan lezers van Wij Zêëuwen hun lees- of kijktips te sturen naar het E-mailadres:

wijzeeuwen@kbozeeland.nl

Opvallend genoeg ontvingen we geen enkele reactie op onze oproep van september. Daar hopen wij natuurlijk verandering in aan te brengen, in die zin is de leestip van deze maand 'Zeeuwen gezocht' ook een beetje op u van toepassing!

U kunt zelf een stukje schrijven over iets wat u gelezen of gezien heeft en wilt delen met andere KBO-leden.

Maar als u alleen maar een website wilt aanduiden of een gebeurtenis of een boek wilt noemen waar u door geraakt bent, dan is dat wat ons betreft ook prima. Dan besteden wij daar zeker aandacht aan.

In algemene zin stellen wij uw reacties trouwens altijd op prijs.

Vertel ons gerust wat u van een bepaald artikel vond. Ook zouden we het leuk vinden als u suggesties of 'verzoekjes' indient in de zin van: zou de redactie komende maand eens aandacht willen besteden aan dit bepaalde onderwerp of thema. We horen graag van u.

Heel veel leesplezier

KBO-reis naar **Normandië**

Dag 1. 7 september

Iets na 7.30 was iedereen aangekomen bij het busstation in Terneuzen en vertrok de bus van Van Oeveren naar Oostburg waar nog een paar mensen opgepikt werden. Onze chauffeur zou Leendert zijn, maar die had de dag daarvoor een ongeluk gehad, daarom was Cor ingezet. Via Brugge naar Calais voor de koffiepauze.

De lunchpauze was in Rouen waar Jeanne d'Arc gestorven is op de brandstapel. De meesten gebruikten de lunch op het grote plein voor de kathedraal (zie hieronder).

Daarna naar het IBIS hotel in Caen waar we rond 17.30 uur met vierenveertig personen aankwamen.

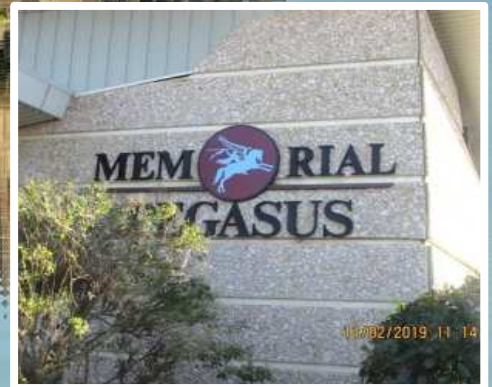
Dag 2. 8 september

Na een -zeker voor Franse begrippen- uitgebreid ontbijtbuffet vertrokken we naar het Pegasus Memorial museum.

Eerst was er een film over de inname van de Pegasus bridge door Engelse parachutisten in de nacht voor de invasie, daarna bekeken we het museum. Na het museum verraste Cor ons met een lekkere in de bus vers gezette kop koffie.

Daarna gingen we via een mooie kustweg met grote villa's langs de Côte Fleurie naar Deauville. Dit is de meest bekende badplaats aan de kust van Normandië.

Mont Saint Michèle.

De haven van Honfleur

Vervolgens naar Honfleur, een karakteristiek vissersplaatsje bekend om zijn Fruits de Mer, maar helaas regende het toen de hele tijd behoorlijk hard.

Detail van het Tapijt van Bayeux.

Dag 3. 9 september

Het eerste bezoek was aan Bayeux waar we het “Tapijt van Bayeux” konden bewonderen. Dit is een 70 meter lang geborduurd tapijt dat de slag van Hastings uit 1066 weergeeft, gewonnen door de Fransman Willem de Veroveraar die daardoor koning van Engeland werd.

Na de lunch in de stad bezochten we Omaha Beach, een van de invasiestranden van D-day. Daarna het indrukwekkende Amerikaanse oorlogskerkhof met bijna 10.000 graven. Tot slot keken we nog naar een 360° film over de gevechten in Normandië met authentieke beelden.

Dag 4. 10 september

De meeste gasten moesten vandaag verkassen naar het naast gelegen Mercure Hotel vanwege overboeking. Het bleek geen slechte ruil.

Om 9.30 vertrokken we naar Le Mont St. Michel. De rots met klooster en kerk is een van de meest bezochte plekken in Frankrijk. Het was erg druk, er komen 3.5 miljoen mensen per jaar. Het was zeker de moeite waard, maar ook een hele klim! Om 16.00 uur kwamen we moe en voldaan weer in de bus waar Cor de koffie klaar had. Terug in het hotel weer een lekker diner, dit keer stond er vis op het menu. Morgen weer naar huis.

De Kathedraal van Amiens.

Dag 5. 11 september

Cor zorgde ervoor dat alle koffers weer in de bus terecht kwamen en om 9 uur vertrokken we richting Amiens waar de lunchpauze vlak bij de kathedraal was. Helaas konden we de kathedraal niet bezoeken, omdat iemand vanaf een hoog punt uit de kathedraal gevallen was. Daarna via Lille en Brugge naar IJzendijke voor het afsluitend diner in het Mauritshof.

Het was een prachtige en leerzame reis ondanks dat het weer niet optimaal was.

Tekst: Fien Alberti en Ton Lichtevelde.

Foto's: Shutterstock

*In de rubriek Uit de Kunst bespreken we kunstenaars die voor hun werk inspiratie ontlenen aan Zeeland.
In dit nummer aandacht voor beeldhouwster, tekenares en schilderes Miems van Citters.*

Miems van Citters

geeft expressie aan haar gevoelens en observaties, zowel abstract als figuratief

Miems van Citters (1936), officieel jonkvrouw Anna Cornelia van Citters, studeerde aan de Koninklijke Academie in Den Haag en woont en werkt in een karakteristieke oude boerenwoning aan de Burghse Ring. Zij maakt abstracte beeldhouwwerken, meest in hardsteen, die dikwijls op vormen van vruchten en schelpen zijn geïnspireerd; daarnaast maakt zij veel portretten in opdracht. Haar schilderijen omvatten vooral stillevens (veel bloemstukken) en landschappen in impressionistische trant met een harmonisch helder coloriet. Sinds 1964 maakt zij onderdeel uit van de Zeeuwse Kunstkring.

Ze werd geboren in het duindorp Burgh, waar haar vader vele jaren burgemeester was, en ging naar de Burghse Schoole, tegenwoordig een klein museum. ‘Ik was een moeilijke leerling met zo veel levendige belangstelling voor allerlei dingen die om me heen gebeurden. Door de school voelde ik me geremd in mijn gevoelens. Ik was gewoon niet zo’n goede leerling en had moeite me te concentreren. Lezen ging moeizaam. Tegenwoordig zou je het misschien dyslexie noemen. Ik ging vervolgens naar de Middelbare Meisjesschool in Bussum en woonde in bij een oom en tante in Naarden’.

Bepalend voor haar loopbaan bleek de ontmoeting met Sierk Schröder. ‘Hij kwam mijn oom portretteren en vroeg mij eens wat werk van mezelf te laten zien. Hij adviseerde me een poging te doen om op de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst te Den Haag te komen. Ik moest dan wel nog wat meer gaan tekenen, vond hij.’

Ze ging in 1955 een jaar naar Genève waar ze cursussen beeldhouwen deed aan de *École Supérieure des Beaux-Arts*. Van 1956 tot 1961 bezocht ze de Koninklijke Academie in Den Haag waar ze onder anderen les kreeg van Rein Drayer (1899-1986), Paul Citroen (1896-1983) en de beeldhouwer Dirk Bus (1907-1978).

Illustratie: Paarden in de duinen.

Ze haalde haar diploma als uitvoerend kunstenaar én lerares tekenen en schilderen. In 1961 wilde ze toch wel terug naar Zeeland, naar Burgh. Van 1961 tot 1965 was Van Citters docente aan de vakschool voor meisjes in Goes, Haamstede en Zierikzee. Van 1966 tot 1971 maakte ze veel internationale reizen. In 1969 bezocht ze de beeldhouwers Henri Moore en Barbara Hepworth in hun ateliers in Engeland. Ook bezocht ze de inheemse bevolking van Canada en Alaska. Van 1975 tot 1989 was ze docente manuele expressie aan de Henri van der Hoevenkliniek, een centrum voor klinische forensische psychiatrie.

Van Citters woont en werkt als beeldend kunstenaar in Burgh op Schouwen-Duiveland. Miems ontwikkelde zich in tal van kunstuitingen. Zij hakt, boetseert,

Portretstudie in haar schetsboek.

kneedt en schildert. Zij geeft expressie aan haar gevoelens en observaties, zowel abstract als figuratief, met olieverf, aquarel, houtskool en Siberisch krijt. Zij maakt ook etsen en bronzen beelden.

Miems is een buitengewoon veelzijdig kunstenaar. In de eerste plaats is ze beeldhouwer. Ze werkt veel in brons, en is vooral bekend door haar portretten en haar dierenfiguren: paarden, koeien en heel veel vogels. Maar ze werkt ook in hout en steen, en dan vooral abstract. In haar houten vormen volgt ze veelal de vormen die al in de boomstam besloten liggen.

Het steenhouwen leerde zij door een assistentschap bij Philip ten Klooster (1909-1969) bij de restauratie van de Sint-Lievensmonstertoren in Zierikzee. Bekend werden haar Reddersmonument in Burghsluis en het monument voor de vogelfotograaf Vijverberg in Noordgouwe. Arend van der Wel wijdde een artikel aan hem in *Wij Zêëuwen* van april 2024 (Veugelvint uit Noordgouwe).

Grote hoed

Miems van Citters maakte het bronzen beeld in opdracht van de Stichting Renesse. Het meest opvallende eraan is naast de keurige actie-outfit – jasje dasje – de grote zwarte hoed, die wat buiten proporties lijkt. Maar als je de foto's van Vijverberg bekijkt (bijvoorbeeld in *Sterna* 1 en 2, 1980, het tijdschrift voor vogelaars op Schouwen en Goeree), dan zie je dat die hoed echt zo was, een bijzonder en karakteristiek model, passend bij een karakteristieke vogelliefhebber,

Ook een vorm van kubisme probeerde Miems uit.

die – naar eigen zeggen – in z'n vrije tijd ook nog schoolmeester was.

Maar Miems schildert ook veel, in olieverf, pastel en aquarel. Ze maakte veel portretten in opdracht, vooral ook van kinderen, maar daarnaast ook bloemstukken, waarbij haar eigen tuin genoeg materiaal levert, en landschappen. Het landschap van de Kop van Schouwen met zijn duinen, stranden, bossen en polders blijft haar inspireren. Daarnaast schilderde ze het landschap van British Columbia in Canada, waar ze geregeld haar familie bezoekt. Ook maakte ze een serie etsen van bekende plaatsen op Schouwen.

Miems van Sitters beoefent al deze kunstvormen afwisselend en naast elkaar. De omgeving van Burgh, de natuur, haar tuin en haar uitgebreide vriendenkring blijven een rijke bron van inspiratie.

Het Zeepe

Het Zeepe is een van de mooiste duingebieden van Schouwen. Het ligt vlak achter het dorp Burgh, op enkele kilometers van de zee. Het ontstaan van dit binnenduin hangt waarschijnlijk samen met grote verstuiwingen van de zee-duinen in de middeleeuwen. Daardoor ontstonden er enkele duinvalleien, die zo diep uitstoven dat het grondwater werd bereikt. Ze raakten begroeid met bomen en struiken die het zand vasthielden zodat de verstuiwing ophield. In de winter stonden ze zelfs voor een deel onder water. De naam Zeepe heeft daarmee te maken. Het woord is verwant

met Zijpe en sippelen, het water sippelde hier dus uit de bodem omhoog.

De Zeepe werd vanouds begraasd met koeien en ook de konijnenvangst was er belangrijk. Toen de Schouwse duinen als waterwingebied in gebruik genomen werden, verdroogden de duinvalleien, maar nu de waterwinning is stopgezet herstelt het gebied zich weer. Het Zeepe is momenteel in beheer bij Staatsbosbeheer en wordt begraasd met Shetland-pony's. Enkele gemarkeerde wandelroutes doorkruisen het gebied.

Het Zeepe.

Voor Miems van Citters is het Zeepe als het ware een deel van haar achtertuin. Het ligt maar op enkele minuten gaans van haar huis. Met haar golvende bodem, begroeiing en bosschages een afwisselend natuurgebied dat door alle seizoenen heen een kleurenpracht vertoont. Hoewel Miems niet zoveel tijd van haar drukke bestaan aan het landschap besteedt, heeft ze hier toch een treffend beeld van het Zeepe gegeven.

Bronnen:

Ad Beenhakker: Naar Zeeland! Schilders van het Zeeuwse landschap, 2016

Literatuur: 'Miems van Citters', in: Joost Bakker e.a. 50 jaar Zeeuws Kunstkring, 2008

Ali Pankow, Miems van Citters, Stout en moedig meisje, PZC, 30 mei 2009

Lezersonderzoek

Wij Zêëuwen

Op 3 juli 2014 verscheen de eerste digitale nieuwsbrief, de NieuwsFlitZ, van KBO-Zeeland. De bedoeling was om op die wijze een betere communicatie tot stand te brengen tussen de afdelingen en het bestuur van KBO-Zeeland, om elkaar beter te informeren wat er in de diverse afdelingen gebeurde en om algemene voorlichting te kunnen geven.

In 2023 is, na bijna 10 jaar NieuwsFlitZ, de behoefte ontstaan om de nieuwsbrief om te turnen naar een volwaardig E-magazine Wij Zêëuwen, om op die manier de afdelingen meer ruimte te geven voor hun verslagen, om zich zo nog beter te kunnen profileren en de onderlinge band te kunnen versterken. Ook konden op deze wijze meer typisch Zeeuwse zaken belicht worden om het Zeeuwse karakter binnen de nieuwe samenstelling in Senioren Netwerk Brabant-Zeeland meer accent te kunnen geven.

Om te achterhalen of de achterban, de afdelingen en haar leden, deze nieuwe benaderingswijze waarderen, is onlangs een lezersonderzoek gehouden om te kunnen onderzoeken of de redactie met Wij Zêëuwen een juiste weg is ingeslagen.

Normaal is in de tijdschriften- en reclamewereld een respons van 5% een zeer goede score bij enquêtes. Het verheugt de redactie dan ook dat er, binnen 14 dagen, een respons is geweest van ruim 6 % totaal. Een bijzonder hoge score dus, waarvoor dank aan allen die gereageerd hebben.

Veel vragen zijn door u zeer positief beantwoord.

Het resultaat van het complete lezersonderzoek zal in de loop van oktober naar u toe worden gezonden.

De redactie: Jan van den Boom, Rob Rijkschroeff en Lilianne van der Ha.

'Rouwen achter de voordeur'

BIJEENKOMST ROUW EN VERLIES

Ellen van Son, directeur van de Vereniging leven met de dood, zal op dinsdagmiddag 8 oktober in 't Meulengat in Sluiskil vanuit haar jarenlange ervaring een middag verzorgen over het thema Rouw en Verlies.

In het septembernummer stond een uitgebreide uitnodiging richting deze ontmoetingsmiddag.

In een praktische workshop neemt de Vereniging leven met dood de deelnemers mee in de wereld van verlies en rouw. Naast informatie over rouw vormen tips over wat te doen en zeker te laten in een gesprek, de rode draad in deze workshop.

Vanuit de workshop komt Ellen van Son tot een lezing met interactieve vragen.

Tijdens de bijeenkomst is er voldoende gelegenheid tot het stellen van vragen en het uitwisselen van ervaringen.

De commissie M en R richt zich op alle KBO-leden in de provincie, maar ook niet-KBO-leden zijn zoals altijd van harte welkom. Elk van ons heeft gezien onze leeftijd van nabij ervaring opgedaan met rouw en verlies. Met wie konden we praten bij onze eigen verlieservaringen? Wat deed ons goed, wat stond ons tegen? En wat kunnen wij voor iemand betekenen die een dierbare verliest of verloren heeft?

Inschrijving

Er zijn geen kosten aan deelname verbonden.

U kunt zich ook deze week nog opgeven onder vermelding van naam en adres bij Kees Rentmeester, secretaris van de commissie. Bij voorkeur per email op: rentmeester-fr@kpnplanet.nl of anders telefonisch op nummer: 0113-351687 of op nummer 06-10170143

Plaats: 't Meulengat, St. Elisabethlaan 49 te Sluiskil
Tijd: van 13.00 tot 16.00 uur

*Namens de commissie Mens en Religie
Rob Rijkschroeff, voorzitter*

Bowlen in de Bourgondiër

Op donderdag 12 september hebben we weer gebowld in de Bourgondiër.

De opkomst was goed: 28 bowlers en 2 supporters.

Zoals gebruikelijk was het weer heel gezellig. Iedereen liet zich de koffie en de appeltaart goed smaken. En dan schoenen uitzoeken en aan de slag. De ene groep heeft gebowld met de hekjes omhoog, dat is handig als je niet meer zoveel kracht in je handen en armen hebt. De bowlingbal kan dan niet in de geul verdwijnen, maar botst tegen de hekjes die in de geulen kunnen worden opgetrokken. De meesten hebben er echter voor gekozen om zonder hekjes te spelen.

Hieronder de uitslag.

De groep met hekjes:

- Nr. 1: Jenny de Witte-de Kessel met 127 punten
- Nr. 2: Jetty van Eck-Claessens met 132 punten
- Nr. 3: Mien Hoek-Willaert met 127 punten
- Nr. 4: Mieke Kas-Pardon met 124 punten
- Nr. 5: Henk van Eck met 123 punten

De groep zonder hekjes:

- Nr. 1: Cecile Vonk-Hulshout met 147 punten
- Nr. 2: Annie de Bruyn-Dumont met 137 punten
- Nr. 3: Lisette van der Plasse-de Theye
- Nr. 4: Astrid de Block-van Waesberghe
- Nr. 5: Lucien van der Plasse

Deze uitslag is gebaseerd op een volledige ronde en vier beurten in de tweede ronde. Sommigen hebben meer beurten gegooid, maar ik heb alles gelijkgetrokken en de meer-beurten niet meegerekend.

We hopen dat er volgende jaar in maart weer net zoveel of nog meer belangstelling is om mee te doen. Tot dan!

Tekst en foto's: Tilly van der Veeken

Wat is **spiritualiteit**?

Tijdens een onlangs door mij gehouden retraite vroeg een deelnemer of je kunt zeggen dat in een retraite spiritualiteit aan de orde is. De vraag is natuurlijk wat spiritualiteit is. Ik heb een goede leermeester en inspirator gehad aan Kees Waaijman die een helder antwoord gaf op deze vraag.

Kees Waaijman was hoogleraar spiritualiteit aan de Radbouduniversiteit in Nijmegen en schreef een vuistdik boek met als titel *Spiritualiteit*. In dat omvangrijke werk springen er voor mij twee begrippen uit die kernachtig samenvatten wat spiritualiteit is: *een weg* en *verandering*.

Spiritualiteit is een weg, een pad, het proces van je leven. En die weg is er een van verandering. Iedereen heeft in zijn leven te maken met veranderingen. Het leven is één groot veranderingsproces. Nu eens kabbelt ons leven voort, dan weer is er sprake van een geleidelijke verandering en weer een andere keer is de verandering intens en heftig. Wat kun je doen als er sprake is van een crisis, ontslag, echtscheiding of een financiële tegenslag?

Een tegenslag vraagt erom mee te blijven gaan op de levensstroom door hallo te blijven zeggen. Hallo pech, hallo tegenslag. Die woorden halen de druk eraf. Die suggestie komt dan wel niet van Waaijman maar wordt gemeld door spirituele scholen. Veranderingsprocessen bieden de kans van omvorming. Een crisis is dan een kans.

Het leven is één groot veranderingsproces.

Wat is dan die omvormende ervaring? Het is een weg waarop het ego kan worden afgelegd en het zelf alle ruimte krijgt. Het ego staat voor gelijk willen hebben, afhankelijkheid van geld en goed, macht willen uitoefenen of aanzien willen verwerven. Het zelf daarentegen is ruimte ervaren, ontspanning, liefde, dankbaarheid, vrede en bescheidenheid.

Het omvormingsproces gaat van zelfontkenning naar zelfliefde, een proces dat een deelnemster heeft ervaren en met mij deelde. Zij stond vroeger altijd klaar voor anderen, zag dat als haar plicht en cijferde zichzelf weg. Hoe vaak vertellen mensen niet dat ze teveel voor anderen en te weinig voor zichzelf zorgen? Maar kennelijk is er de angst of het geïnternaliseerde gebod dat dit egoïstisch is.

Maar dat is het niet. Het is andersom.

Als jij gelukkig bent en van jezelf houdt, houdt iedereen van jou en kun jij ook van anderen houden. Dat is beslist geen egoïsme. Het is eerder omgekeerd: egoïsme ontstaat door een gebrek aan zelfliefde.

De middeleeuwse mysticus Meister Eckhart zei al dat als jij jezelf liefhebt, je iedereen lief hebt. Als we over spiritualiteit spreken is liefde misschien wel de kern.

Ton Roumen is een ervaren coach, retraiteleider en spreker.

Hij publiceert boeken en artikelen over spirituele thema's en persoonlijke ontwikkeling.

*Meer informatie:
www.bezinnen.com*

Beeld in beeld 5

Deze tweemaandelijksse rubriek trekt kriskras door Zeeland op zoek naar bijzondere standbeelden van bekende, minder bekende of juist anonieme mensen. Deze keer: een beroemde en tegelijk onbekende waterbouwkundige te Colijnsplaat.

Johannis de Rijke

Standbeeld van Johannis de Rijke in Colijnsplaat.

We kennen allemaal Nederlandse waterbouwkundigen zoals Leeghwater en Lely, in ieder geval van naam. Echte Zeeuwen veren misschien nog op bij namen als Vierlingh en Caland. Maar Johannis de Rijke, uut Colijn? Toch hoort hij bij de top van de Nederlandse 'watertovenaars'. Hij is nauwelijks bekend in Nederland, iets meer in zijn geboorteprovincie Zeeland, maar des te meer in ... Japan.

Privés

Johannis kwam in 1842 ter wereld te Colijnsplaat op Noord-Beveland, als derde van zeven kinderen. Zijn vader Pieter was dijkwerker ('dijkbaas') op het eiland en Johannis ging zoveel mogelijk met zijn vader mee. Er was geen geld voor een vakopleiding. Een echte ingenieur, later hoogleraar, leerde in zijn Zeeuwse periode de familie De Rijke kennen en nam Johannis onder zijn hoede. Hij gaf Johannis privés in wiskunde, mechanica en waterbouwkunde.

Na zijn jonge jaren op Noord- en Zuid-Beveland werkte Johannis in Gorinchem, Amsterdam en Zwolle. Toen nam zijn carrière een onverwachte wending: in 1873 vertrok Johannis naar Japan. Hij ging erheen op uitnodiging van de keizerlijke regering aldaar, die in die periode maar liefst dertien Nederlandse technici aantrok om de Japanse infrastructuur te verbeteren.

Staatssecretaris

Johannis was in Japan eerst nog laag in rang, maar hij blonk zo uit dat hij van alle 'watermannen' het snelst promotie maakte. Zijn werk zorgde ervoor dat er geen overstromingen meer plaatsvonden en de natuur zich kon ontwikkelen.

Het standbeeld in Colijnsplaat is een in Japan gemaakte replica van dit bronzen beeld te Nagoya (bron:Tawashi 2006).

Johannis de Rijke, vermoedelijk aan het begin van zijn Japanse carrière (bron: kasen.net).

Johannis werkte bijna dertig jaar in dienst van de overheid aan grote waterbouwkundige projecten. Hij maakte de plannen voor de verbetering van havens (Osaka, Yokohama, Kobe, Tokyo, Nagoya), kanalen, rivieren en de kustverdediging. De infrastructuur van Japan, als industriële grootmacht-in-opkomst, maakte in die tijd grote stappen vooruit.

Johannis had de laatste tien jaar een functie die te vergelijken was met die van staatssecretaris bij ons. Zijn collega in Japan was lange tijd de vader van de beroemde graficus M.C. Escher. Na nog enkele jaren werken in China, ging Johannis in 1903 met pensioen; hij woonde zijn laatste jaren in Amsterdam.

In 1911 benoemde koningin Wilhelmina hem tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. De Rijke overleed in 1913 en werd op Zorgvlied te Amsterdam begraven.

Replica

Alle monumenten die aan De Rijke zijn gewijd, hebben op z'n minst een duidelijk Japans zetje in de rug gehad. Het eerbetoon is vermoedelijk allemaal begonnen met het vier meter hoge bronzen beeld in de Japanse stad Nagoya, dat in 1987 werd opgericht. Daar vlakbij wordt jaarlijks de Johannis de Rijke-roeiwedstrijd gehouden.

In december 2000 werd te Colijnsplaat op het havenhoofd een kleinere kopie van dit beeld onthuld door Wim van Gelder, commissaris van de koningin.

Over dit beeld gaat het deze keer. De 1.20 meter hoge replica is – vermoed ik – van gietbeton en verbeeldt De Rijke aan het einde van zijn Japanse carrière: een keurige oudere heer met bolhoed, ringbaardje en wandelstok. Het standbeeld op het grote basaltblok is al een keer wat bijgewerkt, maar vertoont nu toch weer slijtage; kijk maar naar de afbrokkelende hoedrand op de grote foto. En na het maken van deze foto een half jaar geleden, is de wandelstok van De Rijke inmiddels afgebroken. Hij heeft momenteel nog slechts ‘houvast’ aan het handvat en tien centimeter stok. Het wachten is wellicht op wat yens voor onderhoud en restauratie.

Behalve met een standbeeld eert Colijnsplaat zijn beroemde zoon ook met een borstbeeld.

Borstbeeld

Het beeld op het havenhoofd is niet het eerste beeld van De Rijke in Nederland. Een half jaar voor de onthulling daarvan, werd te Colijnsplaat al een borstbeeld van De Rijke geplaatst, ter gelegenheid van 400 jaar Nederlandse-Japanse handelsbetrekkingen. Het staat op de hoek Havelaarstraat/Oostkerkstraat, vlakbij waar Johannes' geboortehuis eens stond. Dit borstbeeld, een replica van een buste in de Japanse stad Kaizu, is gemaakt door een Japanse kunstenaar en vlakbij waar

Johannis de Rijke staat met zijn rug naar de jachthaven van Colijnsplaat en hij kijkt naar de Zeelandbrug. De plaquette aan de achterkant van de sokkel is in het Engels en Japans.

Over zijn belangrijke rol in Japan staat er in het kort: 'helping to create prosperity and to prevent floods'.

Johannis' geboortehuis eens stond. Dit borstbeeld, een replica van een buste in de Japanse stad Kaizu, is gemaakt door een Japanse kunstenaar en bekostigd door het Japanse Kimura Fonds. Bij De Rijke's graf op Zorgvlied staat sinds 2022 ook een borstbeeld, en dat is weer een kopie van de buste in Colijnsplaat. Alle De Rijke-monumenten in Nederland worden geregeld door Japanse delegaties en toeristen bezocht.

Biografie

In 2002 verscheen van de biografie door de Japanner Yoshiyuki Kamibayashi de Nederlandse vertaling: *Johannis de Rijke - de ingenieur die de Japanse rivieren weer tot leven bracht*. Het is inderdaad een biografie, alleen... waar is het eerste stuk van De Rijke's leven? Primeur voor de lezers van *Wij Zêeuwen*: dat komt eraan! Frank de Klerk van het gemeentearchief Goes heeft de afgelopen jaren uitgebreid onderzoek gedaan naar het leven van De Rijke vóór deze naar Japan vertrok en ook dat is een boeiend, biografie-waardig leven. Het is goed mogelijk dat dit boek volgend jaar zal verschijnen, maar misschien is de uitgever ook nog bezig wat yens te vinden.

Tekst en foto's: Arend van der Wel

Arend van der Wel (1956) werkte als redacteur/uitgever, voorlichter bij een Zeeuws waterschap, communicatieadviseur bij de gemeente Goes en freelance tekstschrijver voor Zeeuwse organisaties. In de Bevelandse Bode schrijft hij de column 'Goes gezien – door Arends oog'.

Op reis naar d'n Overkant

KBO 's-Heerenhoek ging op 11 september weer op reis. Dit keer naar d'n Overkant. Het jaar daarvoor waren we in het land van Hulst en nu aan de kust. Op Zuid-Beveland regende en onweerde het en wij genoten met 52 leden van de zon met Carriane van AMZ aan het stuur.

Het eerste bezoek was aan het Slijkstraatje in Groede bij museum Het Vlaamsche Erfgoed waar we in de Twee Duiven werden getraakteerd op koffie of thee met een heerlijke Groese Paptart.

Vervolgens kreeg ieder een gidsje dat tevens toegang gaf tot alles in het museumstraatje. In de Lutherse kerk bekeken we een film over het Vlaamsche Erfgoed en werd ons een kijkje geboden in een Zeeuws-Vlaams landbouw-dorp in de eerste helft van de 20e eeuw. Het museum is ingebed in de straatstructuur van het 13e-eeuwse Groede en is voor wie er geweest is "het straatje". Winkeltjes en werkplaatsen herbergen de cultuur-historische collecties.

Na de rondleiding op eigen gelegenheid gingen we terug naar het huistheater De Twee Duiven. 15.45 uur Mini-matinee/ liedjesprogramma verzorgd door klein-kunstenaar Adrie Oosterling. Hij vertelde o.a. een kostelijk verhaal over Ome Ko die een zeer apart leven had geleefd. Hoe ome Ko geleefd had, was voor ieder herkenbaar.

Daarna volgde een toeristische 'smokkelroute' door het grensgebied van Nederland en België. Onderweg vertelde Carriane over het mooie gebied en hoe het toerisme rond o.a. Cadzand Bad het mooie landschap heeft veranderd.

In de bus kregen we iets te drinken, omdat er tussen de koffie en het diner een te groot tijdsverschil was. Tot slot een prima diner bij Restaurant Family in Axel.

Tekst: Kees Rentmeester.

Foto's: Margaret Rentmeester.

Een rugzak vol tradities (2)

Dierendag

In deze aflevering van 'Een rugzak vol tradities' aandacht voor Dierendag. Natuurlijk staat deze dag in de top 100 van belangrijke Nederlandse tradities. We raken aan St. Franciscus, aan dierenrechten, aan de Dierenbescherming en de PvdD en we benoemen maar liefst 25 benamingen voor groepen dieren.

Werelddierendag: vanaf 4 oktober 1930

Dierendag werd voor het eerst gevierd in 1930. De Tsjechische Ilse Winter schreef in 1927 een brief naar Margaret Ford, voorzitter van de Internationale Dierenbeschermingsvereniging. Daarin stelde ze een internationale dag voor de dieren voor.

Er moest nog wel een datum voor dierendag geprikt worden. Dat werd 4 oktober, de sterfdag van Franciscus van Assisi (1181-1226), de beschermheilige van de dieren.

Prek tegen de vogels

Een beroemde legende over Franciscus' liefde voor de natuur is dat hij eens een preek tegen de vogels heeft gehouden. Hij was onderweg met een aantal metge-

Oudst bekende afbeelding van Franciscus van Assisi [FAL], via [Wikimedia Commons](#)

zellen en merkte dat de vogels om hen heen heel veel lawaai maakten. Toen hij begon met preken stopten alle vogels met fluiten en gingen zij dicht om Franciscus heen zitten.

Franciscus 'bekeert' de wolf

Zo was er in Gubbio een agressieve wolf die de bewoners veel schrik aanjoeg. Franciscus bezocht de wolf in het bos. De wolf stond op het punt om hem aan te vallen. Franciscus hield een kruis omhoog en sprak tegen de wolf. Het dier ging voor Franciscus zitten en luisterde aandachtig. Franciscus overtuigde de wolf ervan de mensen niet langer aan te vallen.

Dierenrechten

Aanvankelijk werden op Werelddierendag vooral veel beschouwende teksten gepubliceerd over de relatie tussen mens en dier. Sinds de jaren zestig van de 20^e eeuw wordt dierendag meer aangegrepen voor de promotie van dierenrechten.

Vrijdag 4 oktober

Natuurlijk zouden wij ook dit jaar aan de oproep van Wakker Dier uit 2010 - 'Verwen' varkens en kippen op 4 oktober door ze niet op te eten- gehoor kunnen geven.

Dierenbescherming

Al vanaf 1864 kent Nederland een georganiseerde dierenbescherming, aanvankelijk 'Haagsch', maar vanaf 1878 'Landelijk'. De dierenbescherming kwam op voor honden die werden gebruikt om de kar te trekken of een molen aan het draaien te houden. Ook waren hanengevechten nog populair.

Partij voor de Dieren

De liefde voor dieren is in Nederland ook af te lezen aan de oprichting in 2002 van een Partij voor de Dieren. Deze partij streeft naar een diervriendelijk beleid, behaalde in 2023 drie zetels in de Tweede Kamer en staat bekend om de vele vragen die zij aan ministers stelt. Nederland is het eerste land waarin een partij die dieren tot hoofddoel heeft in het parlement vertegenwoordigd is.

Een school vissen

Benamingen voor groepen dieren

Waar Eskimo's twaalf woorden voor sneeuw hebben, hebben wij in het Nederlands zeker vijftientig verschillende woorden voor een groep dieren. Hoeveel zou u er kunnen bedenken? En welke benamingen liggen u voor in de mond?

Wat te denken van een mosselbank, een oesterbed, Een bende kalkoenen, een crash neushoorns, een drift ossen, een familie apen, een klucht/kluft fazanten.

Een kolonie zeehonden

Wel eens gehoord van een koppel duiven, een kudde schapen, een kwaak kikkers, een pak vossen, een meute jachthonden, een parlement uilen, een rotte everzwijnen, een span honden, een sprong herten?

Een tribune flamingo's (ook wel flamboyance of kolonie)

We sluiten af met een roedel wolven, een toom kippen, een troep leeuwen, een vlucht regenwulpen, een volk bijen, een wolk muggen en een zwerm sprinkhanen.

Door: Rob Rijkschroeff

Bronnen: Ineke Strouken: Dit zijn wij; Onze Taal nr. 5, 2023; Quest.nl; Is.Geschiedenis.nl

Genieten bij het entreepunt **Oesterput**

Tekst en foto's: Chiel Jacobusse.

De meeste mensen bezoeken een natuurgebied om eens lekker te struinen of een fikse wandeling te maken. Maar je kan natuurlijk ook een mooi uitzichtpunt opzoeken om de natuur om je heen op je in te laten werken. Voor dat soort natuurbeleving is er bijna geen mooier punt te bedenken dan de Oesterput op Noord-Beveland. Daar, boven op de Oosterschelddijk is één van de zogenoemde entreepunten van het Nationaal Park Oosterschelde. Je kan er lekker gaan zitten met een beetje bescherming tegen de elementen tussen de met stenen gevulde schanskorven. En dan heb je 360 graden schitterend uitzicht met heel gevarieerde natuur.

We richten de blik eerst naar het noorden, over de Oosterschelde. Links zie je de Stormvloedkering met het voormalig werkeiland Neeltje Jans en de imposante constructies van de lange reeks schuiven in de dam. Let ondertussen op het water, want vooral als er weinig wind is, is er een gereede kans om hier een bruinvis te zien. Als je een glimp van zijn rolronde rug met bovenop een puntige vin opvangt, is het zaak om op dezelfde plek te blijven kijken, want bijna altijd laat zo'n prachtig walvisje zich voor een tweede of zelfs derde keer zien. Voor een grijze of gewone zeehond heb je wat meer geluk nodig, maar de kans is er altijd.

Een bruinvis.

Rechts voor zie je in de verte de imposante dikke toren van Zierikzee, en nog iets meer naar recht zie je de Zeelandbrug. Een heel mooi staaltje van oer-Hollandse bouwkunst en bovendien cirkelen boven de brug altijd wel de nodige meeuwen. Een mooie gelegenheid -als je tenminste een verrekijker of liever nog een telescoop hebt- om te oefenen op het onderscheiden van zilvermeeuwen, grote mantelmeeuwen en kleine mantelmeeuwen. Bij volwassen vogels is dat niet zo moeilijk, maar bij exemplaren die jonger zijn dan drie kalenderjaren is het een hele kunst om ze te onderscheiden.

Een roerdomp.

Dan is het tijd om de blik veel dichterbij te laten rusten op het schorretje dat daar -goed beschermt tussen de vroegere havendammen- prachtig te overzien is. De blikrichting is nu zo'n beetje pal oost. Dat schorretje is de oude landbouwhaven van Colijnsplaat en oorspronkelijk was het zelfs in gebruik als echte Oesterput. Maar naarmate de aanslibbing voortging, was men eerst gedwongen om er een luwe haven van te maken en daarna nam de natuur het roer over en ontstond er een prachtig schor. Let hier op de vele steltlopers die er vooral met laag water te zien zijn. Wulpen, kluten, scholeksters, zilverplevieren en bonte strandlopers zijn er heel vaak te zien en ook bergeenden en rotganzen geven acte de présence.

Rechts van het schorretje ligt de inlaag van de Oesterput, met middenin de plas een rechthoekig vlot, dat dienstdoet als broedeiland. Het ziet er nogal gekunsteld uit, maar als je ziet dat er tientallen visdiefjes hun jongen grootbrengen ben je daar al snel mee verzoend. Let vooral ook op de rietkraag, want daar kan zomaar een roerdomp zitten met zijn prachtige schutkleuren. En anders dobbert er op het water wel een statige fuut of een groepje kuifeenden. Kijk je pal naar het zuiden, dan zie je over lange afstand het grootschalige, weidse polderland van Noord-Beveland.

Het wordt soms een saai landschap genoemd, maar het is er toch zo heerlijk ruim en stil. En dat geeft die ogenschijnlijk saaie polders hun charme.

In het zuidwesten en westen ten slotte ligt de inlaag 's-Gravenhoek. Zo rijk aan vogels, dat de ruimte om het te beschrijven hier ontbreekt.

Een zilvermeeuw.

We gaan er in een andere maand wel een keer op verkenning. Nu al verklappen we dat op luttele afstand van het entreepunt een prachtig vogelobservatiehutje ligt. Geschikt voor hooguit drie personen, maar toch aantrekkelijk dankzij de vele bijzondere vogels die er voor de hut kunnen komen. Maar ook daarover later.

Natuurlijk kun je het entreepunt ook gebruiken als start en finish voor een stevige wandeling langs de Oosterscheldedijk. Ook dat levert ongetwijfeld veel mooie waarnemingen op.

Kortom: dat uitzichtpunt bij de Oesterput is voor natuurliefhebbers een echte toplocatie. Kom gerust eens kijken; daar krijg je geen spijt van.

Chiel Jacobusse was 43 jaar werkzaam voor Stichting Het Zeeuws Landschap en 36 jaar lang lid van de redactie van het tijdschrift Zeeuws Landschap. Hij werd mede door zijn publicaties in het tijdschrift van de stichting en in de PZC een bekend fotograaf en auteur/publicist. Hij heeft veel boeken geschreven en geïllustreerd over de flora en fauna van Zeeland. Ook een 5-tal boeken in de serie Fauna Zeelandica komen van zijn hand.

De liefde voor de natuur werd hem van huis uit met de papelepel ingegoten.

Een visdiefje.

Een dag op pad met Senioren Netwerk Koewacht

Op 4 september 2024 vertrekken we om 8.00 uur aan de Vlaschaard in Koewacht richting Rotterdam. Daar komen we rond 10.15 uur aan op het Willemsplein om in te schepen bij de Spido voor een rondvaart in de haven van Rotterdam. We worden ontvangen met koffie/thee en appelgebak aan boord van een rondvaartboot van de Spido. Middenin het drukke verkeer van binnenvaart- en zeeschepen beleven wij een bijzondere rondvaart door één van de grootste zeehavens ter wereld. We zien ook een indrukwekkende skyline met imposante gebouwen waar we voorbijglijden, gevolgd door een uniek uitzicht op werven, dokken en de hypermoderne overslag van duizenden containers. Tot slot varen wij langs het stoomschip Rotterdam, het voormalige vlaggenschip van de Holland Amerika-Lijn.

Na de rondvaart vertrekken we naar het lunchadres Restaurant De Krom in Oud-Alblas voor een warme lunch: groente- of tomatensoep, Wienerschnitzel met champignons, gebakken aardappeltjes en warme groenten. Nagerecht panna cotta met slagroom.

Na de lunch naar Etten-Leur voor een bezoek aan Asperge-wijnboerderij Santspuy. Bij de familie Sweep draait alles om de mooie dingen in het leven. Onder het genot van een kopje koffie of thee met appelcake horen wij een verhaal over asperges, wijn, likeuren en de geschiedenis van het bedrijf. Daarna volgt er een rondleiding over het bedrijf. Afhankelijk van het seizoen ligt de nadruk op de asperges of de wijngaard met druiven en de heerlijke producten die ervan gemaakt worden. Als afsluiting is er een proeverij van huisgemaakte wijnen, likeuren, advocaat en port. Dat was zeer in trek bij onze leden.

Voldaan van alle lekkers keerden we terug naar Koewacht.

Tekst en foto's: Carlos Buijs, Spido en Santspuy.

Scheppingsverhalen (3)

De **Zuni**-Indianen

Een scheppingsmythe beschrijft de Schepping zoals overgeleverd
in een mythologisch-religieuze context.

Het scheppingsverhaal kan gaan over de kosmos, goden of mens.

De meeste Zuni wonen vandaag de dag in de Zuni Pueblo in Nieuw-Mexico. Ook de moderne Zuni houden zich aan de oude tradities en geloofsopvattingen. Ze houden religieuze ceremonies met veel zang en dans, waarin ze de natuurgoden onder meer vragen om regen en vruchtbare grond.

Ontstaan van de mensheid

De Zuni-Indianen geloofden, dat de eerste mensen uit Moeder Aarde werden geboren. Eerst verbleven zij, blind en dicht op elkaar, in absolute duisternis, op een plek diep in de aarde, die bekend stond als de Vierde Wereld.

Het aardoppervlak kende toen al wel heuvels en rivieren, maar was nog niet door mensen bevolkt. *Awonawilona*, de zonnegod en schepper gaf zijn twee zonen, die menselijke gelaatstreken hadden, de opdracht de mensen vanuit de *Vierde Wereld* naar het aardoppervlak te brengen.

De mensen beschouwden de zonnegodzonen als door de goden gezonden priesters. Om de grote reis voor te bereiden, werden er door de zonnegodzonen eerst vier zaden geplant, waaruit snel vier bomen tot hun volle lengte uitgroeiden: *de den*, *de spar*, *de zilverspar* en *de esp*.

De zonnegodzonen braken eerst de takken af en gaven deze aan de mensen. Vervolgens maakten zij een gebedsstok van een grote tak van elke boom.

Gebedsstok 1: de den

Als eerste werd de gebedsstok van de den in de grond gestoken, deze gebedsstok groeide helemaal tot aan de *Derde Wereld*.

De mensen klonnen snel naar de *Derde Wereld*. Deze was iets minder duister, maar de mensen konden nog niets zien.

Gebedsstok 2: de spar

Na vier dagen werd de gebedsstok van de spar in de grond gestoken en eenzelfde procedure vond plaats. De mensen klonnen naar de duistere *Tweede Wereld* en verbleven er opnieuw vier dagen.

Gebedsstok 3: de zilverspar

Toen was het de beurt aan de gebedsstok van de zilverspar om te groeien naar de *Eerste Wereld*. Hier konden de mensen elkaar in een rode gloed voor het eerst zien.

Ze waren vuil en hadden een zwarte geschubde huid, er zaten vliezen tussen hun vingers en tenen, hun oren en ogen waren enorm groot en ze hadden ook nog eens horens en een korte staart. Maar ze bezaten geen mond en geen anus.

Gebedsstok 4: de esp

Uiteindelijk, na opnieuw vier dagen, werd de laatste gebedsstok, die van de esp, geplant.

De gebedsstok groeide door het aardoppervlak heen naar de dag-lichtwereld. De mensen klimmen voor een laatste keer omhoog.

Toen zij op het aardoppervlak stonden, zezen de zonen van de zonnegod naar *Awonawilona*, hun vader in de hemel en zeiden hen altijd naar hem op te kijken. De mensen konden al dat zonlicht niet verdragen en barstten in tranen uit. Uit elke traan die de grond raakte, kwam toen een zonnebloem voort.

Overleven

Na vier dagen plantten de zonnegodzonen maïs, opdat de mensen te eten zouden hebben.

Maar ze hadden geen mond om te eten; die nacht, toen de mensen sliepen, sneden de zonen met hun messen monden in het gezicht van elke mens. Nu konden de mensen eten, maar dat alleen was niet genoeg. Opnieuw gingen de zonen 's nachts van mens tot mens en sneden een opening in hun achterste; de mensen hadden nu een anus.

De andere dag voelden de mensen zich veel beter en zij probeerden allerlei manieren uit om hun maïs te bereiden en te eten.

Maar de vliezen tussen hun vingers en tenen belemmerden hun handelingen. En wederom namen de zonen 's nachts hun messen en sneden alle vliezen weg. De mensen waren verrukt, toen zij hun handen en voeten gemakkelijker konden gebruiken!

De nacht erop besloten de zonen nog één keer een (cosmetische) ronde te maken om de horens en staarten bij de mensen te verwijderen. Eindelijk was hun werk klaar, de mens had zijn hedendaagse uiterlijk en de zonen vertrokken naar hun vader in de hemel.

Yanauluha, een wijze medicijnman, gaf met zijn magische staf de zwartgeschubde wezens een fraaier, menselijk uiterlijk. Yanauluha schonk hun water, de voorwaarde voor leven, uit de oeroceaan. Vervolgens gaf hij hun zaden van planten en leerde hun landbouw en later ook veeteelt te bedrijven.

Door: Rob Rijkschroeff

Bron: <https://ziariasblog.wordpress.com/mythen-sagen-legenden/mythisch-scheppingsverhaal-yanauluha-en-de-zuni/>

Vitaliteitsdag

Op Schouwen-Duiveland bestaat de commissie SD vitaal (Schouwen-Duiveland vitaal). Deze commissie werkt vanuit de gemeente samen met professionals en heeft als aandachtspunt de gezondheid van de bewoners van het eiland. De ouderen vertegenwoordigen daarin een speciale doelgroep.

Vorig jaar was hiervoor een markt in de Nieuwe Kerk met een afsluitend symposium met drie sprekers onder wie Jaap Jongbloed. Dit jaar was het op 20 september iets grootser opgezet, twee zalen in het LACO-sportcentrum. In de ene hal presenteerden zich heel veel partijen, die zorg hebben voor het geestelijk of lichamelijk welbevinden van de senioren op Schouwen-Duiveland, o.a. de KBO; in de andere zaal was het mogelijk een health-test te doen, daarvoor konden bezoekers zich van tevoren aanmelden, maar ook in de loop van de middag bestond de mogelijkheid aan te schuiven. Daarnaast waren er in enkele kleinere ruimtes workshops: dans, stoelyoga, emotie eten en stoelgym, waarvoor belangstellenden zich van tevoren moesten aanmelden.

De Vitaliteitsdag had als doelgroep de senioren; op de flyer stond geen leeftijd vermeld, maar in een artikel in de Wereldregio (een gratis wekelijkse krant speciaal voor Schouwen-Duiveland) werd 60+ vermeld. De KBO was uitgenodigd een kraam te bemannen. Dat hebben we ook gedaan. Tenslotte wil ook de KBO een steentje bijdragen aan het welzijn van ouderen. In de loop van de middag hebben we veel informatie kunnen geven over de KBO. We waren met drie, dus er was ook gelegenheid af en toe ergens anders eens een kijkje te nemen of praatje te maken.

Er was een groot aanbod en variatie aan partijen, bovendien kon je ook hier bij verschillende kraampjes oefeningen doen of tests!

Bij de stand van Allevo bijvoorbeeld was aandacht voor de balans als je ouder wordt. Daarnaast was een kraam van een studio in Bruinisse waar door de weegschaal ook je percentage spiermassa en vet werd aangegeven. Velen kregen het advies: doe krachttraining, zodat je spiermassa op peil blijft. Als je spiermassa op peil blijft, blijf je slanker, maar ook de bot-

dichtheid blijft beter. Dan wordt het gevaar iets te breken kleiner. Ook was er een kraam van de Zeeuwse keuken, koel-verse seizoensgebonden kant en klare maaltijden die twee keer in de week thuisbezorgd werden. Iedere week is er de keuze uit 30 maaltijden, ook voor vegetariërs of veganisten.

Ook Ammekare was vertegenwoordigd. Dit is een project in Zierikzee en Brouwershaven, heel laagdrempelig. Iedereen is daar welkom, bijvoorbeeld op de tekenochtenden. Verder was o.a. de bridgeclub vertegenwoordigd, de schaakclub, Fyzieo, SD Vitaal, gym voor ouderen en nog veel meer.

Er was ook genoeg belangstelling, omdat het zo ruim was opgezet, konden er zelfs driewielers rondrijden. Als voorbeeld voor als het evenwicht niet meer 100% functioneert en je te onzeker wordt op een gewone fiets.

Colette, Henny en Els, allemaal bestuursleden van KBO Schouwen Duiveland.

We hebben aan de KBO-kraam heel leuke gesprekken gehad, gelukkig was daarvoor de mogelijkheid en veel informatie meegegeven.

Hopelijk hebben veel mensen ideeën opgedaan om goed te kunnen zorgen voor het geestelijk en lichamelijk welzijn. Zo'n vitaliteitsdag is zeker voor herhaling vatbaar.

Tekst: Els Versteeg. Foto: Janet Vleeshouwer.

Wees gegroet, Maria

Velen van u bidden spontaan verder als u bovenstaande drie woorden hoort.

U herinnert zich de biecht en de penitentie die u werd opgelegd.

Of het bidden van honderdvijftig Weesgegroetjes tijdens het Maria-lof.

Waar komt het 'Weesgegroet' eigenlijk vandaan, en hoe en wanneer is het ontstaan?

Wees gegroet, Maria, vol van genade, de Heer is met u.

Het eerste gedeelte van het Weesgegroet valt te lezen in Lucas 1:28: De engel trad bij haar binnen en zei: 'Verheug u, begenadigde, de Heer is met u.'

Het zijn woorden van God zelf aan Maria, gebracht als een boodschap door de aartsengel Gabriël in de naam van God.

Gij zijt de gezegende onder de vrouwen

Het tweede deel is ontleend aan de woorden die Elisabet, de nicht van Maria, tegen haar zegt wanneer ze zwanger zijn. Zij ging het huis van Zacharias binnen, en begroette Elisabet. Meteen toen Elisabet de begroeting van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot.

Ze riep met luide stem: 'Gezegend ben jij onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot.' (Lucas 1:40-42).

Direct daarna praat Maria erover, in het Magnificat. Daarop zei Maria: 'Met heel mijn hart roem ik de Heer, met al mijn adem juich ik om God, mijn redder; want Hij heeft omgezien naar zijn dienares in haar geringheid. Voortaan prijzen alle generaties mij gelukkig, want grote dingen heeft de Machtige met mij gedaan. Heilig is zijn naam, barmhartig is Hij, iedere generatie weer, voor wie Hem eerbiedigen. (Lucas 1:46-50)

Ze profeteert en zegt: 'Van heden af aan prijst elk geslacht mij zalig'. Als we het Weesgegroet bidden,

vervullen we eigenlijk deze profetie en maken we de Schriften waar.

... en gezegend is Jezus, de vrucht van uw schoot

Dit is eigenlijk de tweede helft van dezelfde begroeting van Elisabet (Lucas 1, vers 42).

Het enige woord dat niet direct in dat vers van de Schrift wordt gevonden is 'Jezus'. In de Latijnse tekst staat de naam Jezus helemaal op het eind van de regel genoemd, na een komma: ... en gezegend is de vrucht van uw lichaam, Jezus.

De komma als natuurlijke pauze. Goed beschouwd getuigt die plaatsing van veel eerbied en respect.

De traditie

De oorsprong van het Weesgegroet als het gebed zoals wij dat kennen, moet worden gezocht in de vervanging van het psalmgebed in kloosters, niet eerder dan de 11^e eeuw.

Het Weesgegroet is in feite een vereenvoudiging voor het gewone kerkvolk dat de honderdvijftig psalmen niet uit het hoofd kon opzeggen. Vandaar dat de leken honderdvijftig Weesgegroetjes en vijftien Onze Vaders mochten bidden.

Heilige Maria, moeder van God, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood

De titel moeder van God is door het Concilie van Efeze (431 na Chr.) goedgekeurd. Rond het concilie van Trente (16e eeuw) is het derde deel officieel toegevoegd. Dit is de enige regel die niet *letterlijk* uit de Heilige Schrift komt.

Vraag om gebed vanwege de pest

Het is een vraag om gebed op de twee belangrijkste momenten van ons leven: nú en bij het moment van onze dood.

De pest, een straf van God?

Deze regel werd toegevoegd aan het Weesgegroet tijdens de zwarte plaag in de Middeleeuwen. Toen de dood heel erg 'echt' was in het leven van iedereen, toen mensen massaal stierven aan de zwarte plaag, vroeg men aan Maria om aan hun sterfbed te zijn, zoals ze bij de dood van haar zoon aan het kruis was. En dat vragen we nog steeds.

Amen

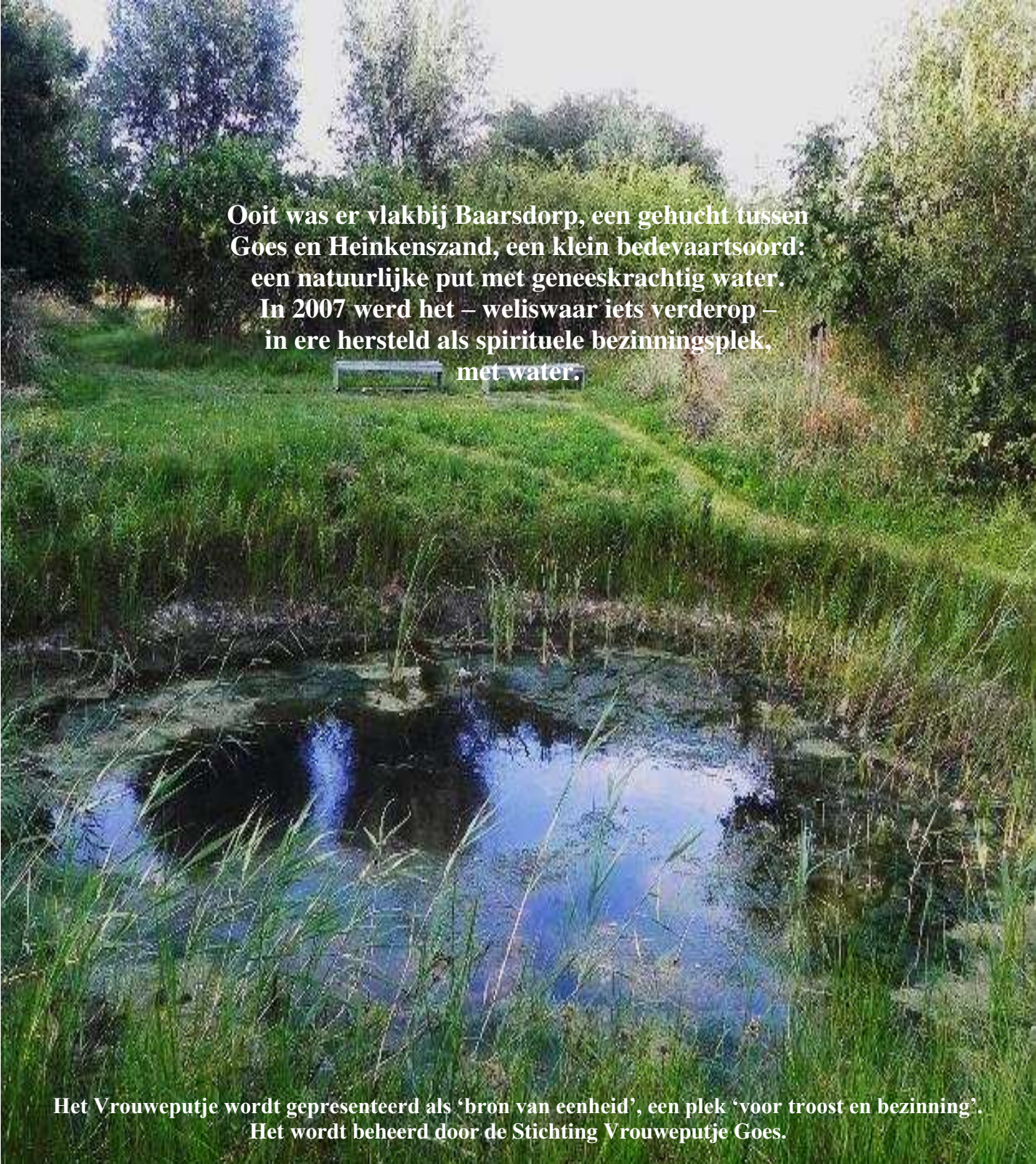
Het woord Amen waarmee ieder gebed eindigt, wordt meestal vertaald met 'het zij zo', wat we in onze alledaagse taal vaak opvatten als: 'het is niet anders', 'ik accepteer het zoals het is'.

In de christelijke eredienst wordt het Hebreeuwse woord amen gebruikt als instemming met wat gebeden en beleden wordt.

Amen werd door de Israëlieten het vaakst gebruikt in de zin van 'zo zij het'.

Door: Rob Rijkschroeff

Het **Vrouweputje**

Ooit was er vlakbij Baarsdorp, een gehucht tussen Goes en Heinkenszand, een klein bedevaartsoord: een natuurlijke put met geneeskrachtig water. In 2007 werd het – weliswaar iets verderop – in ere hersteld als spirituele bezinningsplek, met water.

Het Vrouweputje wordt gepresenteerd als ‘bron van eenheid’, een plek ‘voor troost en bezinning’. Het wordt beheerd door de Stichting Vrouweputje Goes.

De ingang aan de Oostweg tussen 's-Heer Arendskerke en de Sinoutskerkseweg.

Zoet en helder

Er was eens een zoetwaterpoeltje nabij Baarsdorp in de Poel, Zuid-Beveland. Het lag in oudland, op een kreek-rug. Baarsdorp was ooit redelijk welvarend vanwege de veenwinning rondom. Dat was in de Middeleeuwen. Het werd in de eeuwen daarna kleiner en kleiner, mensen trokken weg en nu wordt het een buurtschap genoemd. Het poeltje leek er eentje als zovele daar in de buurt, maar het spontaan opwellende water was zoet en helder, terwijl de meeste putten in de Poel brak waren. Door de eeuwen heen kreeg het poeltje een heilige naam omdat het heldere water geneeskrachtig zou zijn en de put nooit droog stond, zelfs niet in kurkdroge zomers – een wonder op zich.

Mariaputje

Was Maria, de moeder Gods, er een keer aan iemand verschenen? Had een protestantse bruid er na een plaatselijke beeldenstorm een Mariabeeld in gesmeten?

Het ontstaan is nooit serieus geboekstaafd; verschillende verhalen doen de ronde. Het werd een bescheiden en informeel bedevaartsoord, het Mariaputje genoemd of ook wel het Onze-Lieve-Vrouweputje. Mondeling gingen de genezingsverhalen van ouder op kind, maar in de vorige eeuw taande het geloof in de Voorzienigheid en ook in wonderbaarlijke genezingen. In de jaren '70 wisten weinig mensen nog van het geneeskrachtige water en tijdens de grootscheepse ruilverkaveling van De Poel werd het heilige putje omstreeks 1973 zonder pardon dichtgeschoven. Het lag in de weg.

Slootwater

Het bekendste verhaal uit de mondelinge overlevering over het Mariaputje bij Baarsdorp is dat over blinde Tanne uit 's-Heerenhoek. Haar gezichtsvermogen ging hard achteruit, maar als ze water uit het Mariaputje over haar ogen streek, zag ze weer een poosje goed.

Met haar tante Kee ging ze 's nachts – stiekem, om niet uitgelachen te worden – naar het Mariaputje. Uit 1946 is het verhaal van een vrouw met een zeer been, waarvan de pijn draaglijk werd na contact met het heilige water. Haar zoontje moest dat telkens uit het Mariaputje gaan halen. Die werd dat beu en putte een keer wat helder slootwater uit de buurt. U raadt vast al wat er gebeurde, nadat zijn moeder het op haar been had uitgegoten. Het hielp niet en zoonlief kreeg op zijn falie. Tot in de jaren '50 van de vorige eeuw gingen mensen water halen uit het Mariaputje, soms gewapend met jerrycans. Ook gingen zieken er soms wel in zitten.

Groene oase

Verhalen sterven nooit helemaal. Begin deze eeuw kwam een groepje mensen de verhalen rond het Mariaputje tegen en het idee ontstond om het tot nieuw leven te wekken. Op dezelfde plek – bovendien met moeite te achterhalen – lukte niet, dus toen werd in overleg met de gemeente Goes een landbouwperceel aan de Oostweg, niet ver van de A58, omgetoverd tot een groene oase-met-poeltje te midden van landbouwgrond en infrastructuur.

Het werd een spirituele bezinningsplek, pakweg honderd meter verwijderd van de oorspronkelijke plek, inmiddels behorend bij de gemeente Goes. Het werd een project onder de paraplu van het 600-jarig stadsbestaan van Goes.

Opmerkelijk was dat de opening op Tweede Pinksterdag 2007 werd verricht door de eerste SGP-wethouder van Goes, Joost Adriaanse. De bron leverde zelf genoeg water, maar vanwege de symboliek werden er wat flessen water aan toegevoegd: uit Lourdes, van de Ganges en – o, wonder – uit het oude Mariaputje, omdat iemand vóór het dempen daarvan een kruik met dat water had gevuld.

Volgens het gemeentebled *Samenspel* bleven verdere wonderen uit: “Een aanwezige rolstoelgebruiker koos ervoor om niet te water te gaan.”

Bewust van stilte en rust

Ik kom er geregeld. Het is een mooi ingericht perceel, waar ondanks de ‘menselijke inrichting’ de natuur aardig de scepter zwaait. Op weg naar het water is er een klein doolhof, een plek voor speciale stenen, je kunt boodschappen in een speciale boom hangen en in een andere boom wapperen Tibetaanse gebedsvlaggetjes. Rond de put staan simpele banken. Zoek je bewust stilte en rust, dan hoor je de A58 niet eens; zo werkt dat kennelijk. Op een keer was ik niet alleen, maar oefende er een jongen met zijn kruisboog. De schietschijf stond aan de andere kant van het Vrouweputje; de pijlen zoefden over het water. Niet om het een of ander, maar de jongen schoot wel opmerkelijk vaak in de roos...

Tekst en foto's: Arend van der Wel.

Het perceel van het Vrouweputje vanuit de lucht, ingeklemd tussen landbouwgrond. Rechts het toegangsbruggetje vanaf de Oostweg, links het water (bron: www.vrouweputje.nl).

Dag van de Mantelzorg

*10 november is het de Dag van de Mantelzorg.
Mantelzorgers staan dag in dag uit klaar voor hun partner, kind, familielid of vriend.
Mantelzorgers zijn onmisbaar.*

Steeds meer mantelzorg nodig

Er zijn in Nederland vijf miljoen mantelzorgers. Dit betekent dat één op de drie mensen mantelzorg is. Omdat de vergrijzing toeneemt, zullen er in de toekomst nog meer mantelzorgers nodig zijn. Senioren die hun partner, familielid of bekende ondersteunen, maar ook kinderen of kleinkinderen van senioren die de mantelzorg steeds meer combineren met werk, school of maatschappelijke taken.

Mantelzorgers ondersteunen

Voor mantelzorgers moet het zowel nu als in de toekomst mogelijk blijven hun naasten te helpen. De overheid let daarbij op de randvoorwaarden voor mantelzorgers. De overheid heeft om die reden een [mantelzorgagenda](#) geschreven. Hierin staan verschillende acties om mantelzorgers beter te ondersteunen. Zoals het makkelijk kunnen combineren van mantelzorgen en werken. Of het eenvoudiger maken van samen wonen met de persoon die zorg nodig heeft.

Bestaande hulp voor mantelzorgers

Mantelzorgers kunnen hulp krijgen via stichtingen of hulporganisaties. Om mantelzorgers te ontlasten, bestaat er [logeeropvang](#). Dit betekent dat mensen die zorg nodig hebben een korte periode kunnen logeren in een zorginstelling of logeeropvang. Mantelzorgers hoeven dan even niet voor hen te zorgen en kunnen zo tot rust komen.

Mantelzorgwaardering

Als mantelzorggeef je liefde en zorg aan je naaste. Gemeenten waarderen deze inzet en laten dat jaarlijks blijken met de mantelzorgwaardering, ook wel een *mantelzorgcompliment* genoemd.

Wil je weten hoe jouw gemeente mantelzorgers bedankt? Vraag het na bij je gemeente. Elke gemeente krijgt hiervoor een budget en mag zelf bepalen hoe ze het gebruiken. Daarom verschilt het per gemeente wat je krijgt. De mantelzorgwaardering kan bijvoorbeeld bestaan uit een geldbedrag, kortingsbonnen of een speciale bijeenkomst of workshop voor mantelzorgers.

Spontane cadeaus en bedankjes

Veel mantelzorgers vinden het werk dat ze doen vanzelfsprekend. Een mantelzorggeef vaak ook een baan, een gezin en andere activiteiten. De zorg wordt met liefde verleend, maar leidt soms tot overbelasting. Daarom is het goed om mantelzorgers in het zonnetje te zetten. Dit kan op elk moment, maar in het bijzonder ook op de dag van de mantelzorggeef.

Ken jij iemand die mantelzorggeef is? Bedank deze mantelzorggeef met een attentie als blijk van waardering voor de goede zorgen. Niet alle mantelzorgers zijn zich ervan bewust dat zij een mantelzorggeef zijn, spreek je waardering uit en laat hen zich speciaal voelen, zoals zij dat bij een ander doen.

18 september, een zonnige dag met weinig wind. Een mooie dag om er met de fiets op uit te trekken. En zo gebeurt het dan ook. KBO Hulst had leden en niet-leden uitgenodigd om ongeveer veertig kilometer te gaan fietsen. Circa veertig mensen hadden zich ingeschreven.

Om 13:00 uur was het vertrek gepland bij de “De Lieve” en om 13:00 uur precies werd het startschot gegeven. We vertrokken onder leiding van Irene. Om iets van de omgeving te kunnen zien, hebben we Hulst via de Dubbele Poort verlaten.

Tijdens deze tocht door de Oost-Zeeuws-Vlaamse polders, dorpen en gehuchten waren er vele mooie plaatjes te zien en er werd natuurlijk ook veel met elkaar besproken. Ik kan u verzekeren dat ik nog steeds plaats (gehuchten) zie waar ik het bestaan nog niet van kende.

Na ongeveer zo’n 22 km gereden te hebben, kwamen we aan op de plaats waar we even de benen konden laten rusten en genieten van de koffie of thee met een appelgebakje.

Na circa 3 kwartier gerust te hebben, was het tijd om de rest van de tocht af te leggen, iedereen was ertoe bereid en we hebben nog 15 km. van de natuur en de zon kunnen genieten.

Tegen alle mensen die niet durven deel te nemen, om wat voor reden dan ook, wil ik het volgende zeggen. De meeste deelnemers rijden op een e-bike, maar de gemiddeld snelheid is circa 15 km per uur en er zijn ook deelnemers op een gewone fiets. We houden met iedereen rekening.

Aan het einde gekomen van onze fietstocht hoorden we alleen maar positieve berichten.

Tekst en foto’s: Jac de Bruin.

Lees- en/of kijktips

Zeeuwen Gezocht

*Zoek je iemand? Een Zeeuwse voorouder?
Een badgast in Domburg? Een gedetineerde?
Een opvarende?*

Start je zoektocht in Zeeuwen Gezocht van het Zeeuws Archief. De database Zeeuwen Gezocht bevat een verzameling van meer dan elf miljoen gegevens van personen die ooit in Zeeland woonden, werkten of verbleven.

Geoefende onderzoekers weten het: goed zoeken is een vak. Je leert het alleen door het veel te doen. Op de website word je op weg geholpen met zoektips. Met deze tips leer je beter gebruik te maken van de zoekvelden in de zoek-box. Je kunt op datum zoeken of op meerdere personen tegelijk. Je kunt synoniemen gebruiken of gebruik maken van wildcards.

De verschillende bronnen die je met 'Zeeuwen Gezocht' kunt raadplegen zijn onderverdeeld in meer dan veertig brongroepen of gegevensbestanden. Zie <https://www.zeeuwsarchief.nl/zeeuwen-gezocht/>

Lezers van Wij Zêëuwen kunnen hun lees-of kijktips met verwijzing sturen naar het E-mailadres: wijzeeuwen@kbozeeland.nl

De redactie ziet uit naar uw suggesties.

Colofon

'Wij Zêëuwen' is een uitgave van KBO-Zeeland

Blijf ons ondertussen ook volgen op:

 facebook.com/kbo.zeeland.3

en

 [twitter.](https://twitter.com/kbozeeland)

Voor al het andere nieuws vanuit KBO-Zeeland kijkt u op onze website www.kbozeeland.nl

Redactie Wij Zêëuwen:

Jan van den Boom

Lillianne van der Ha

Rob Rijkschroeff

E-mailadres:

wijzeeuwen@kbozeeland.nl

Art Direction

Jan van den Boom

Het toesturen aan 'Wij Zêëuwen' van foto's en teksten impliceert toestemming tot publicatie. Toegestuurde teksten worden niet automatisch geplaatst.

Indien u als KBO-afdeling iets te melden hebt voor 'Wij Zêëuwen' of de digitale 'Wij Zêëuwen' niet meer wenst te ontvangen, dan kunt u dit melden via e-mail: wijzeeuwen@zeelandnet.nl

Kijk voor het laatste nieuws op de websites van KBO-Regio Zeeland: www.kbozeeland.nl of van KBO-Brabant www.kbobrabant.nl

van oeveren reizen

50-PLUS

BUSPROGRAMMA

Boek nu zorgeloos uw vakantie

- ☑ Inclusief alle entreegelden
- ☑ Inclusief kofferservice
- ☑ AED en gratis wifi
- ☑ Zeer luxe touringcars
- ☑ Binnen onze regio wordt u thuis opgehaald

Van Oeveren Reizen Zierikzee — 0111- 414348 of www.vanoeveren.nl